

Nr 181

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit.

(1:a avd.)

I propositionen nr 195 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 27 oktober 1961, föreslagit riksdagen medgiva, att staten må intill utgången av budgetåret 1962/63 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 2 000 miljoner kronor.

Såsom framgår av exportkreditnämndens framställning har anspråken på nämndens garantiutrymme kraftigt ökat under de senaste åren, särskilt sedan de nya riktlinjerna för den statliga exportkreditgarantivningen genomfördes år 1959. De ändrade riktlinjerna syftade i första hand till en förstärkning av garantiskyddet och en allmän effektivisering av verksamheten men avsåg också att tillgodose behovet av att kunna fortlöpande anpassa garantivningen till exportutvecklingen och till växlande förhållanden på exportmarknaderna. Utvecklingen av nämndens verksamhet visar, att garantiernas användbarhet för exportnäringen ökat. Av nämndens uppgifter framgår sålunda att nämndens totalengagemang under budgetåret 1959/60 ökade med 188 miljoner kronor och under budgetåret 1960/61 med ytterligare 224 miljoner kronor. Ökningstendensen fortsätter alltjämt. Den snabba ökningen av det totala garantiansvaret har särskilt tagit sig uttryck i en kraftig ökning av beloppen för de i utsikt ställda garantierna, d. v. s. sådana gjorda utfästelser som ännu icke resulterat i faktiska garantier. Ökningen i anspråken på exportkreditgarantier har medfört att den nuvarande ramen för verksamheten, som innebär att staten må ikläda sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkrediter till ett belopp av sammanlagt högst 1 000 miljoner kronor, till större delen redan tagits i anspråk och att utrymmet för fortsatt garantivning sålunda är mycket begränsat. Ifrågavarande belopp om 1 000 miljoner kronor fastställdes av 1960 års riksdag att gälla till utgången av budgetåret 1962/63.

Exportkreditnämnden har kommit till den slutsatsen att gällande garanti-ram — 1 000 miljoner kronor — måste ökas, därest garantiverksamheten icke skall behöva väsentligt inskränkas på grund av bristande garantiutrymme. När det gäller storleken av den ram som nu bör fastställas, framhåller nämnden, att säkert underlag saknas för ett preciserat bedömande. Den hit-

tillsvarande trenden i utvecklingen av nämndens garantiansvar innebär att de sammanlagda anspråken på garantiramen vid slutet av budgetåret 1962/63 skulle uppgå till inemot 1 400 miljoner kronor. Nämnden räknar emellertid med att efterfrågan kommer att ytterligare stiga och föreslår därför, att ramen höjes från nuvarande 1 000 till 2 000 miljoner kronor. Nämnden pekar på en rad faktorer som tillkommit under senaste tiden och som kan väntas påverka efterfrågan. Sålunda har den ökade konkurrensen på utlandsmarknaderna tagit sig uttryck i krav på förlängda kredittider. Ändrade konkurrensförhållanden har medfört behov av garantier på varuområden där garantier hittills icke alls eller endast i begränsad omfattning efterfrågats. I allt större utsträckning efterfrågas garantier för stora leveransprojekt. Ökat intresse har även konstaterats för garantier vid leveranser till underutvecklade länder. Den under senare tid skärpta internationella situationen har slutligen medfört att exportörer sökt garantier avseende politiska risker vid leveranser till länder, där sådana risker hittills mera undantagsvis ansetts behöva täckas.

Två av nämndens ledamöter har bl. a. med hänsyn till osäkerheten, när det gäller att uppskatta den kommande utvecklingen av exportkreditgarantierna, ansett att man nu borde nöja sig med en utvidgning av garantiramen med 500 miljoner kronor, även om detta kunde medföra att en omprövning av totalramen skulle bli aktuell redan under första halvåret 1962.

Riksbanksfullmäktige har endast tillstyrkt att den gällande garantiramen nu ökas med 500 miljoner kronor, medan riksgäldsfullmäktige förordar ett bifall till nämndens förslag om en ökning av 1 000 miljoner kronor.

Det är givet att en viss osäkerhet föreligger när det gäller att bedöma utvecklingen fram till och med budgetåret 1962/63. Såsom framhållits av reservanterna i nämnden och av riksbanksfullmäktige, kan vissa skäl anföras för att välja en mindre höjning och att, om behov av ytterligare höjning skulle uppstå, på nytt underställa garantiramens storlek riksdagens prövning.

Departementschefen fäster i nuvarande läge särskilt avseende vid att tillräckliga resurser för kreditgarantier står till förfogande såsom en handelspolitisk beredskapsåtgärd. Förutsättningarna för den svenska exporten i stort påverkas i väsentlig grad av den europeiska ekonomiska integrationen. Rent allmänt måste man räkna med skärpt konkurrens för svensk export och denna konkurrens kan förväntas taga sig uttryck även på kreditområdet. Möjligheterna att lämna kredit kan sålunda i ökad utsträckning komma att spela en avgörande roll för olika exportaffärer. I denna situation är det av vikt att tillräckliga resurser står till förfogande för garantigivning. Man kan i sammanhanget icke heller bortse från de ofta mycket gynnsamma garantimöjligheter som med svensk industri konkurrerande utländska exportörer har till förfogande.

Även under mera normala förhållanden är det enligt departementschefen betydelsefullt att garantiramen icke sättes så snävt att nämndens garantigivning i de enskilda fallen skall vara avhängig av det utrymme som åter-

står vid varje särskild tidpunkt. Det skulle kunna leda till en tämligen godtycklig fördelning av garantiutrymmet och till en strävan från exportörernas sida att på ett ännu tidigare stadium än vad nu är fallet skaffa sig täckning i det begränsade utrymmet. Detta skulle i sin tur få till följd en ytterligare ökning av den tidigare omtalade stora andelen i utsikt ställda garantier. Garantiramen bör i stället ha till ändamål att i stora drag ange omfattningen för den statliga garantigivningen.

Riksbanksfullmäktige har i sitt remissyttrande framhållit att en snabb utveckling mot ett mera fullständigt utnyttjande av den begärda ramen av 2 000 miljoner kronor skulle i och för sig kunna motivera att omfattningen av garantigivningen bleve föremål för statsmakternas prövning bl. a. med hänsyn till möjliga kreditpolitiska och valutamässiga konsekvenser. Enligt fullmäktiges mening vore det för bedömningen av en sådan utveckling av betydelse hur stor del av ökningen som fölle på de i utsikt ställda garantierna. Vidare borde beaktas att garantigivningens utveckling icke blott är avhängig av olika marknadsföreteelser utan även bl. a. av de principiella avgöranden som nämnden kan ställas inför.

Enligt departementschefen måste det ske en fortlöpande bedömning av de kreditpolitiska och valutamässiga konsekvenserna av utvecklingen i fråga om garantigivningen. En sådan bedömning bör så långt möjligt ske i samband med exportkreditnämndens behandling av de löpande garantiärendena. Departementschefen erinrar i sammanhanget om att den totala ramen för garantigivning, som ställes till Kungl. Maj:ts förfogande först efterhand och i mån av behov friställes för garantigivning. Därmed finnes det sålunda möjligheter för Kungl. Maj:t att mera direkt följa utvecklingen. I likhet med fullmäktige i riksbanken finner departementschefen det befogat att omfattningen av garantigivningen prövas och anpassas med hänsyn till de möjliga kreditpolitiska och valutamässiga återverkningarna därav. Skulle sålunda utnyttjandet av garantiramen under den närmaste tiden fortsätta att stiga i sådan takt, att redan inom något halvår hälften av den av nämnden förordade ökningen tagits i anspråk bör en närmare prövning av orsakerna till ökningstakten komma till stånd. En sådan prövning kommer självfallet att äga rum innan Kungl. Maj:t friställer ytterligare utrymme för garantigivning.

Härvid erinrar departementschefen om de riktlinjer som lades till grund för den effektivisering av garantiformerna och förstärkning av garantiskyddet som genomfördes enligt beslut av 1959 års riksdag. En av grundprinciperna för de förändringar som vidtogs vid detta tillfälle var att åstadkomma en sådan flexibilitet i garantigivningen att denna smidigt kunde anpassas och varieras i styrka efter lägets växlingar. Med hänsyn till att det i många fall kunde vara förenat med olägenheter att låta av utvecklingen motiverade jämkningar i verksamheten anstå i avvaktan på en riksdagsbehandling, borde — förutom den finansiella ramen för verksamheten — sådana frågor vara underkastade riksdagens prövning, som vilka slag av krediter som kan omfattas av garantier, den huvudsakliga omfattningen av risktäck-

ningsområdet samt den högsta tillåtna garantiprocentsatsen. I övrigt skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till de av riksdagen givna riktlinjerna bestämma den närmare utformningen av garantigivningen. Den angivna ordningen skulle göra det möjligt att vid ändrade konjunkturer snabbt anpassa kreditstödet till marknadsförhållandena och sysselsättningsläget.

I riksbanksfullmäktiges yttrande har särskilt berörts garantigivningens inriktning på olika länder. Enligt departementschefen bör fördelningen på exportländer beaktas vid den bedömning från kreditpolitiska och valutamässiga synpunkter som, enligt vad i det föregående antytts, fortlöpande bör äga rum. Departementschefen understryker i detta sammanhang att, därest det finnes nödvändigt att inskränka garantigivningen på vissa länder, detta bör regleras genom ändringar av de villkor som av exportkreditnämnden tillämpas vid export till ifrågavarande land och icke genom att begränsa den totala ramen för garantigivningen. Över huvud taget är enligt departementschefen förändringar i villkoren — generellt eller för visst land eller visst varuområde — klart att föredraga framför kvotering av ett begränsat garantiutrymme. På så sätt tillgodoses kravet på någorlunda likartad behandling av olika exportörers önskemål.

Mot bakgrund av vad i det föregående anförts, finner departementschefen liksom exportkreditnämnden det naturligt att garantiramen höjes så att verksamheten även i fortsättningen kan drivas på avsett sätt. Nämnden föreslår att totalramen höjes från nuvarande 1 000 till 2 000 miljoner kronor. Vid bedömningen av det föreslagna beloppets storlek bör beaktas att det reella risktagandet blir avsevärt mindre än den föreslagna totalramen, eftersom i ramen även inräknas de i utsikt ställda garantierna, vilka erfarenhetsmässigt endast utnyttjas till mindre del. Departementschefen finner icke anledning att frångå nämndens förslag. Liksom tidigare varit fallet får det ankomma på Kungl. Maj:t att inom den föreslagna ramen efterhand ställa erforderliga belopp till exportkreditnämndens förfogande för garantigivning.

Såsom framgår av exportkreditnämndens framställning har intresset för garantier vid leveranser till de underutvecklade länderna ökat kraftigt under senare tid, och anspråken på sådana garantier väntas ytterligare stiga. När departementschefen förordar en garantiram av 2 000 miljoner kronor har han tagit hänsyn till att en vidgad svensk biståndsgivning till de underutvecklade länderna givetvis kommer att medföra ökat behov av utrymme för exportkreditgarantier. Ett närmare ställningstagande rörande dessa behov torde få anmälas vid framläggandet av en samlad redovisning rörande det svenska biståndsprogrammet.

I anslutning till vad här anförts och till vad som anförts i denna fråga i proposition nr 171 till 1960 års riksdag har anmälts, att avtal numera träffats med chilenska regeringen om att genom statliga garantier kunna underlätta långfristiga exportkrediter för vissa leveranser i samband med

återuppbyggnadsarbetet efter den våren 1960 inträffade naturkatastrofen i Chile. Avtalet innebär att man på svensk sida skall lämna garantier beträffande krediter intill ett belopp av 20 miljoner kronor vid export av prismässigt mera betydande kapitalvaror till Chile. Krediterna skall avbetalas successivt under en tid av intill 10 år.

Utskottet. Efter medgivande av 1960 års riksdag fastställdes totalramen för garantigivningen till ett belopp av 1 000 miljoner kronor att gälla intill utgången av budgetåret 1962/63. Tidigare utgjorde maximibeloppet för exportgarantierna 600 miljoner kronor.

Av exportkreditnämndens framställning till Kungl. Maj:t den 28 september 1961 framgår bl. a., att en kraftig ökning av efterfrågan på kreditgaranti skett, sedan de nya riktlinjerna för den statliga kreditgarantigivningen trädde i kraft den 1 juli 1959.

Ökningen i anspråken på exportkreditgarantier har medfört, att den nuvarande ramen för verksamheten till större delen redan tagits i anspråk och att utrymmet för fortsatt garantigivning sålunda är mycket begränsat.

Exportkreditnämnden har i sin framställning redovisat vissa faktorer, som enligt nämndens mening synas kunna komma att medföra en ytterligare stegring i efterfrågan av nämndens garantier för den tidsperiod, för vilken den nya garantiramen avses skola gälla, d. v. s. tiden till utgången av budgetåret 1962/63.

Utskottet finner det naturligt, att garantiramen höjes så, att här ifrågasvarande verksamhet även fortsättningsvis kan bedrivas på avsett sätt. En sådan höjning ligger också i linje med den allmänna utvecklingen av vår export. Otvivelaktigt måste man räkna med skärpt konkurrens för svensk export, ett förhållande som även kan återverka på kreditområdet. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning, att tillräckliga resurser för kreditgarantier böra stå till förfogande såsom en handelspolitisk beredskapsåtgärd.

Såsom exportkreditnämnden framhållit saknas säkert underlag för ett mera preciserat bedömande rörande den nya garantiramens lämpliga storlek. Mot bakgrunden av den av nämnden redovisade utvecklingen av nämndens engagemang och de faktorer, som därvid kunna påverka behovet av garantiutrymme, anser utskottet tillräckliga skäl icke föreligga att frånga nämndens av departementschefen tillstyrkta förslag om en höjning av garantiramen till 2 000 miljoner kronor. Det bör härvid uppmärksammas, att erfarenhetsmässigt endast en viss del av nämndens totala garantiåtaganden resulterat i utfärdade garantier.

Utskottet anser viktigt, att, såsom departementschefen framhållit, en fortlöpande bedömning sker av de kreditmässiga och valutamässiga konsekvenserna av utvecklingen i fråga om garantigivningen. Utskottet förutsätter, att vid en sådan prövning även fördelningen på olika exportländer beaktas.

Beträffande den tidsperiod, för vilken den nya garantiramen bör gälla, har utskottet icke något att erinra mot att härvidlag fastställes samma pe-

riod, för vilken den nuvarande garantiramen är avsedd, d. v. s. tiden intill utgången av budgetåret 1962/63.

Det torde liksom tidigare varit fallet få ankomma på Kungl. Maj:t att inom den föreslagna ramen efter hand ställa erforderliga belopp till exportkreditnämndens förfogande för garantigivning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att staten må intill utgången av budgetåret 1962/63 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 2 000 miljoner kronor.

Stockholm den 5 december 1961

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Per Jacobsson, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Söderberg, Nils Theodor Larsson och Bertil Petersson; samt

från andra kammaren: herrar Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Ståhl, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, fröken Olsson, herr Johansson i Norrköping, fröken Karlsson, herrar Fagerlund, Löfroth och Bohman.